Elena Ferrante

Temná dcera

OD AUTORKY GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ

PROSTOR

PROSTOR

EDICE
ASTRA

Elena Ferrante
Temná dcera

PROSTOR

Elena Ferrante

Temná dcera

přeložila Alice Flemrová

PROSTOR | PRAHA | 2019

Copyright © 2006 by Edizioni e/o
Czech edition © PROSTOR, 2019
Translation © Alice Flemrová, 2019

ISBN 978-80-7260-429-6

1

Ani ne po hodině řízení se mi udělalo špatně. Znovu jsem ucítila pálení na boku, ale po nějakou dobu jsem si říkala, že si toho nebudu všímat. Starosti jsem si začala dělat až ve chvíli, kdy jsem si uvědomila, že nemám dost sil, abych udržela volant. Hlava mi během pár minut ztěžkla, dálková světla mi připadala čím dál bledší, brzy jsem dokonce zapomněla, že sedím za volantem. Zato jsem měla dojem, jako bych byla u moře, za bílého dne. Pláž byla prázdná, voda klidná, ale na kůlu pár metrů od břehu se třepotala červená vlajka. Moje máma mě jako malou hrozně vystrašila, říkala: Ledo, když vlaje červená vlajka, tak se nikdy nesmíš jít koupat, znamená to, že moře je strašně rozbouřené a mohla by ses utopit. Ten děs mi vydržel léta, a tak ani teď, třebaže voda byla jako list průsvitného papíru pěkně napnutý až k obzoru, jsem se neodvažovala do ní potopit, svírala mě úzkost. Říkala jsem si: No tak, vykoupej se, asi zapomněli vlajku na stožáru, a přitom jsem stála na břehu a opatrně testovala vodu špičkou nohy. Máma se jen chvílemi

zjevovala nahoře na dunách a křičela na mě, jako bych byla ještě malá: Ledo, co to děláš, tys neviděla tu červenou vlajku?

Když jsem v nemocnici otevřela oči, na zlomek vteřiny jsem se zas uviděla, jak nejistě postávám u ploché mořské hladiny. Možná z toho důvodu jsem pak došla k názoru, že to nebyl sen, ale poplašná představa, která trvala až do probuzení v nemocničním pokoji. Od lékařů jsem se dozvěděla, že jsem autem narazila do svodidel, ale obešlo se to bez vážných následků. Jediné ošklivé zranění jsem měla na levém boku: nevysvětlitelnou trhlinu.

Přijeli za mnou přátelé z Florencie, vrátili se Bianca s Martou, a dokonce i Gianni. Vykládala jsem, že jsem sjela z cesty, protože jsem usnula. Ale dobře jsem věděla, že na vině nebyl spánek. Původcem všeho byl můj nesmyslný čin, o kterém, právě proto, že byl nesmyslný, jsem se okamžitě rozhodla s nikým nemluvit. Nejtěžší je vyprávět věci, které sami nedokážeme pochopit.

2

Když se moje dcery odstěhovaly do Toronta, kde už léta žil a pracoval jejich otec, s rozpačitým

údivem jsem zjistila, že necítím žádnou bolest, ale je mi tak lehce, jako bych je teprve v té chvíli definitivně přivedla na svět. Poprvé za skoro pětadvacet let mě nedusila úzkost, že se o ně musím postarat. Byt zůstal uklizený, jako kdyby v něm nikdo nebydlel, už na mě nedotírala neodbytná myšlenka, že musím nakoupit a vyprat, paní, která mi celé roky pomáhala s péčí o domácnost, si našla lépe placenou práci a já necítila potřebu ji někým nahradit.

Jediný úkol, který se týkal dcer, byl jednou denně jim zavolat a zeptat se, jak se mají, co dělají. Do telefonu mluvily stylem, jako by si už našly samostatné ubytování; ve skutečnosti bydlely u otce, ale jelikož byly zvyklé držet nás oddělené i slovně, hovořily se mnou, jako kdyby neexistoval. Na otázky typu „Jak jde život?“ odpovídaly buď vesele vyhýbavým způsobem, nebo rozmrzele, se spoustou naštvaných pauz, anebo nepřirozeným tónem, který nasadily pokaždé, když byly ve společnosti kamarádů. Často mi volaly i samy – zvlášť Bianca, která se ke mně chovala panovačně a stále se něčeho dožadovala –, ale jen aby zjistily, jestli se hodí modré boty k oranžové sukni, jestli bych nenašla nějaké dokumenty, které si jedna z nich založila do knihy, a obratem jim je neposlala, jestli jsem stále ochotná je nechat, aby si na mně vylily zlost, vyklopily na

mě svá neštěstí, a to i navzdory rozdílným světadílům a dlouhému nebi, které nás od sebe dělilo. Telefonáty byly skoro vždycky chvatné, občas působily uměle jako ve filmu.

Dělala jsem všechno, o co mě požádaly, reagovala jsem v souladu s jejich očekáváním. Ale jelikož mi vzdálenost fyzicky znemožňovala přímo zasáhnout do jejich životů, plnění jejich přání nebo rozmarů se stalo shlukem drobných a nezodpovědných gest, každá žádost se mi zdála nenáročná, každý naléhavý úkol, který se jich týkal, byl milý zvyk. Cítila jsem se zázračně zbavená pout, jako kdyby mě už netížila obtížná práce, kterou jsem konečně dotáhla do konce.

Začala jsem pracovat osvobozená od rytmu jejich denních rozvrhů a jejich potřeb. V noci jsem opravovala diplomové práce a poslouchala u toho hudbu, odpoledne jsem vyspávala se špunty v uších, jedla jsem jednou denně ve stále stejné tratorii dole v domě. Rychle se mi změnilo chování, nálada i fyzický vzhled. Na univerzitě mě přestali dráždit příliš hloupí a příliš chytří studenti. Jeden kolega, se kterým jsem se léta stýkala a se kterým jsem občas, spíš zřídka, spala, mi jednou večer zaskočeně řekl, že jsem teď méně roztržitá a jsem velkorysejší. Během několika měsíců jsem získala zpátky hubené tělo, které jsem mívala zamlada, a zakusila jsem

pocit pokojné síly, zdálo se mi, že se mi vrátila správná rychlost myšlenek. Jednou večer jsem se na sebe dívala do zrcadla. Bylo mi čtyřicet sedm, za čtyři měsíce mi mělo být čtyřicet osm, ale viděla jsem, že mi nějaké kouzlo dost let ubralo. Nevím, jestli mě to potěšilo, ale určitě mě to překvapilo.

Nacházela jsem se v tomhle stavu neobvyklé pohody, když přišel červen, mě přepadla chuť na dovolenou a rozhodla jsem se, že jakmile skončí zkouškové období a otravná školní byrokracie, odjedu k moři. Hledala jsem na internetu, zkoumala jsem fotografie a ceny. Nakonec jsem si od poloviny července do konce srpna pronajala miniaturní, poměrně levný byt na jónském pobřeží. Podařilo se mi však odjet až 24. července, cesta autem naloženým hlavně knihami, které jsem potřebovala na přípravu kurzu na další semestr, proběhla v klidu. Byl krásný den, otevřenými okýnky dovnitř pronikal vzduch nasycený vyprahlými vůněmi, připadala jsem si svobodná a necítila jsem se kvůli tomu provinile.

Ale uprostřed cesty, když jsem tankovala benzín, mě zničehonic přepadla úzkost. V minulosti se mi u moře moc líbilo, ale už dobrých patnáct let jsem bývala z opalování podrážděná, hned mě to unavilo. Byt bude určitě ošklivý, výhled na azurový proužek v dálce mezi bezútěšnou lacinou

zástavbou. Kvůli vedru a nějakému nočnímu podniku s hlasitou hudbou v noci nezamhouřím oka. Zbytek cesty jsem ujela s lehce špatnou náladou a s myšlenkou, že doma jsem mohla pohodlně pracovat celé léto a dýchat přitom vzduch z klimatizace v tichu našeho činžáku.

Dorazila jsem se sluncem na obzoru, za soumraku. Městečko mi připadalo krásné, hlasy měly příjemný přízvuk, všude to hezky vonělo. Čekal na mě starší muž s hustou bílou hřívou a choval se s uctivou srdečností. V první řadě trval na tom, že mě pozve do baru na kávu, potom mi s úsměvem smíšeným s rozhodnými gesty zakázal, abych si do bytu odnesla třeba jen jednu tašku. Obtěžkaný mými zavazadly se s funěním vydrápal až do třetího a posledního patra a složil všechnu bagáž na prahu malého podkrovního apartmánu: ložnice, kuchyňka bez oken vedoucí přímo do koupelny, obývák s prosklenou stěnou a terasa, ze které bylo v zapadajícím slunci vidět pobřeží tvořené samými jazyky útesů a nekonečné moře.

Muž se jmenoval Giovanni, nebyl to majitel bytu, ale cosi jako domovník a „chlapec pro všechno“; přesto si nevzal spropitné, dokonce se skoro urazil, jako kdybych nepochopila, že to, co dělá, patří k pravidlům pohostinnosti. Když poté, co se několikrát ujistil, že jsem se vším spokojená,

odešel, zjistila jsem, že na stole v obýváku je velký tác plný broskví, blum, hrušek, hroznů a fíků. Ten tác se leskl jako nějaké zátiší.

Odnesla jsem si jedno proutěné křesílko na terasu, kde jsem si na chvíli sedla, abych se podívala, jak se na moře pomalu snáší večer. Dlouhá léta byly důvodem všech dovolených moje dvě holčičky, a když pak vyrostly a začaly se toulat po světě s kamarády, vždycky jsem zůstávala doma a čekala, až se vrátí. Strach mi naháněly nejenom katastrofy všeho druhu (nebezpečí cestování letadlem, po moři, války, zemětřesení, tsunami), ale i jejich křehké nervy, možné rozbroje mezi nimi a lidmi, se kterými cestovaly, citová dramata kvůli příliš snadno opětovaným nebo zcela neopětovaným láskám. Chtěla jsem být připravená čelit nečekaným žádostem o pomoc, bála jsem se jejich obvinění, že jsem taková, jaká jsem skutečně byla, roztržitá a duchem nepřítomná, zaujatá sama sebou. A dost. Vstala jsem a šla jsem si dát sprchu.

Potom jsem dostala hlad a vrátila jsem se k tácu s ovocem. Zjistila jsem, že pod lákavou slupkou jsou ty fíky, hrušky, blumy, broskve, hrozny staré nebo shnilé. Vzala jsem nůž a vykrájela rozsáhlé zčernalé části, ale udělalo se mi špatně z jejich vůně, z jejich chuti, a tak jsem skoro všechno vyhodila do koše. Mohla jsem jít ven,

poohlédnout se po nějaké restauraci, ale rozmyslela jsem si to kvůli únavě, chtělo se mi spát.

V ložnici byla dvě velká okna, otevřela jsem je dokořán, zhasla jsem. Uviděla jsem, že venku co chvíli vybuchuje ze tmy záblesk majáku a pokaždé na pár vteřin zasáhne můj pokoj. Člověk by nikdy neměl přijíždět na neznámé místo večer, všechno je neurčité, každá věc se snadno jeví hrozivější, než je. Natáhla jsem se na postel v koupacím plášti a s vlhkými vlasy, zírala jsem do stropu a čekala na okamžik, kdy zbělá světlem, poslouchala jsem vzdálený hluk nějakého přívěsného motoru a slabou písničku, která zněla jako mňoukání. Neměla jsem kontury. V polospánku jsem se převrátila na bok a zlehka jsem se dotkla čehosi na polštáři, co mi připadalo jako chladný předmět v hedvábném papíře.

Rozsvítila jsem. Na bělostné látce povlaku ležel hmyz dlouhý tři nebo čtyři centimetry, vypadal jako veliká moucha. Měl membránovitá křídla, byl tmavohnědý, nehybný. Řekla jsem si: To je cikáda, asi jí u mě na polštáři prasklo břicho. Přejela jsem po ní okrajem županu, pohnula se, okamžitě se zas uklidnila. Samec, samice? Břicho samic nemá pružné membrány, nezpívá, je němé. Otřásla jsem se odporem. Cikáda dělá díry do olivovníků a nechává odkapávat manu z kůry divokého jasanu. Opatrně jsem zvedla polštář,

šla jsem k oknu a hmyz jsem setřepala. Tak začaly moje prázdniny.

3

Další den jsem do tašky naházela plavky, plážové osušky, knihy, fotokopie a sešity, nasedla jsem do auta a vydala se po okresce lemující pobřeží hledat pláž a moře. Asi po dvaceti minutách se po mé pravé straně objevil piniový háj, zahlédla jsem značku parkoviště, zastavila jsem tam. Ověšená svými věcmi jsem přelezla svodidla a pustila jsem se po pěšině zrudlé napadaným borovicovým jehličím.

Mám strašně ráda vůni pryskyřice, jako malá jsem trávila letní měsíce na plážích, které ještě zcela nepohltil beton camorristických stavebních spekulací a které začínaly v místě, kde končil piniový háj. Její vůně je vůní prázdnin, letních her dětství. Každé zaskřípání nebo žuchnutí suché šišky, tmavá barva piniových semínek mi připomíná ústa mojí mámy, která šišky se smíchem drtí a vytahuje z nich ty nažloutlé plody a krmí jimi moje sestry, jež se jich hlučně dožadují, a mě, mlčky čekající, anebo je sní sama a zamaže si přitom rty tmavým popraškem a řekne,

aby mě odnaučila být tak nesmělá: Tak a tobě nic, seš horší než zelená šiška.

Háj byl velice hustý, měl propletený podrost a kmeny rostoucí pod poryvy větru vypadaly, jako by měly každou chvíli padnout naznak v hrůze z čehosi, co přichází od moře. Dávala jsem si pozor, abych nezakopla o lesklé kořeny, které se táhly přes cestu, a dusila jsem v sobě odpor k zaprášeným ještěrkám, které při mém průchodu opouštěly místa na slunci a utíkaly se někam schovat. Po nanejvýš pěti minutách chůze se objevily duny a moře. Minula jsem zakroucené kmeny eukalyptů rostoucích z písku, vydala jsem se po dřevěném chodníčku mezi zeleným rákosím a oleandry a došla jsem k upravenému plážovému středisku.

To místo se mi okamžitě zalíbilo. Pocit důvěry ve mně vzbudila zdvořilost tmavého muže u pokladny, mírnost mladého plavčíka bez svalů, vysokého a hubeňoučkého, oblečeného v tričku a červených kraťasech, který mě doprovodil ke slunečníku. Písek byl jako bílý prach, dopřála jsem si dlouhé koupání v průzračné vodě, chvíli jsem se opalovala. Potom jsem se uvelebila ve stínu se svými knihami a nerušeně jsem pracovala až do západu slunce a užívala si přitom vánku a rychlých změn moře. Den uběhl v tak vyrovnané směsici práce, snění a zahálky,

že jsem se rozhodla, že od té chvíle budu chodit jenom sem.

Ani ne do týdne se z toho stal poklidný zvyk. Chodila jsem přes piniový háj a těšila jsem se z praskání šišek, které se otevíraly na slunci, z chuti zelených lístečků, které připomínaly myrtu, z kusů kůry, která se odlupovala z eukalyptu. Po cestě jsem si představovala zimu, zmrzlý háj uprostřed mlh, listnatec nasazující červené bobule. Muž v pokladně mě každý den se zdvořilým potěšením přivítal, já jsem si pak v baru dala kávu, minerálku. Plavčík, který se jmenoval Gino a určitě byl ještě student, mi úslužně otevíral slunečník a rozkládal lehátko, pak se stahoval do stínu, kde – velké rty pootevřené a pohled soustředěný – podtrhával tužkou stránky v tlusté bichli na kdovíjakou zkoušku.

Ten chlapec ve mně od pohledu vzbuzoval něhu. Obvykle jsem při osychání na slunci podřimovala, ale občas jsem nespala, jen jsem přimhouřila oči, s náklonností jsem ho pozorovala a dávala si pozor, aby si toho nevšiml. Vypadal neklidně, často škubal svým krásným nervním tělem, rukou si cuchal uhlově černé vlasy, mačkal si bradu. Mým dcerám by se moc líbil, obzvlášť Martě, která se snadno zamilovávala do hubených a nervózních kluků. A co mně? Těžko říct. Už dávno jsem si uvědomila, že toho

uchovávám málo o sobě, a všechno o nich. I na Gina jsem se teď dívala skrz filtr Biančiných, Martiných zkušeností, v souladu s vkusem a vášněmi, které jsem v duchu přisuzovala jim.

Mladík se učil, ale zdálo se, že je vybaven senzory nezávislými na zraku. Jakmile jsem se pohnula, abych přesunula lehátko ze slunce do stínu, hned vyskočil a ptal se, jestli nepotřebuju pomoct. Usmívala jsem se a vrtěla jsem hlavou, že ne, přesunout lehátko není žádná námaha. Stačilo mi, že jsem se cítila chráněná, že mou mysl netíží žádné termíny, že nemusím čelit žádným neodkladným záležitostem. Nikdo nebyl závislý na mojí péči a já sama jsem pro sebe konečně přestala být přítěží.

4

Té mladé matky a její dcery jsem si všimla později. Nevím, jestli tam byly už od mého prvního dne u moře, nebo jestli se objevily až později. V prvních třech či čtyřech dnech po svém příjezdu jsem jen zběžně zaregistrovala trochu hlučnější skupinku Neapolců: děti, dospělé, muže kolem šedesátky se zlým kukučem, čtyři nebo pět výrostků, kteří spolu divoce zápasili ve